

A l'esquerra, una escultura de Calatrava dona la benvinguda a l'exposició del MOMA, al costat de l'emblemàtica cabra de Picasso. A la dreta, maqueta del projecte de la conclusió de la catedral novaioquesa de Saint John the Divine.

RAFA GIL

Les claus d'una exposició

Estructure and expression, una suggerent carta de presentació de l'arquitecte i enginyer valencià enfront de la societat novaioquesa. Estructura i expressió que, dutes als seus límits, desvetllen l'eterna discussió entre estètica i funcionalitat. O, si voleu, de manera més radical, recrea la dicotomia utilitat-inutilitat. Estructura i expressió que conflueixen en un punt, l'obra de Santiago de Calatrava. I això queda ben demostrat en aquesta antològica mitjançant una desena de maquetes —a les quals cal afegir fotografies i esboços originals dels seus projectes— que fan un repàs al seu interès pel camp de la plasticitat i del moviment dins l'obra construïda, no sols com a reclams estètics sinó especialment com a solucions a problemes estructurals.

Els entrants de l'exposició no poden ser més eloqüents. Una escultura cinètica dotada de 12 tentacles, conversa al pati del museu, amb la ja emblemàtica cabra de Picasso. Per tal de connectar estretament amb el públic de la ciutat, l'avantsala de l'exposició exhibeix la maqueta del projecte per a la conclusió de la catedral de Saint John the Divine. Complexa obra si es té en compte que es pensa construir un jardí en la part superior de l'edifici aprofitant l'espai que les construccions gòtiques deixaven inutilitzat. Un refugi biològic que, per l'aspecte sagrat que confereix la catedral, eleva la natura a element diví. Aquesta doble identitat sintonitza amb la verticalitat novaioquesa, amb la presència d'una punta metàl·lica que s'erigeix, en

traç paral·lel al de l'Empire State Building, 200 metres per sobre de la cota 0. La punta, que ocupa un lloc central tant físic com simbòlic, conté en el seu interior una estrella, imatge de la multidireccionalitat. Multidireccionalitat o punt de confluència. Tant se val. Cosmopolitisme, al capdavant, característic de la metròpoli nord-americana.

Exceptuant aquestes dues peces —l'escultura i el projecte de la catedral— que, per dir-ho d'alguna manera, són els prolegòmens de l'exposició, les obres exhibides s'atenen a les exigències de la cronologia seguint un itinerari circular el centre del qual es reserva per al projecte de la Ciutat de la Ciència, la Torre de Telecomunicacions i el Planetari que animarà part de l'antic llot del Túria a València.

El recorregut debuta amb la maqueta mòbil de les portes que Calatrava va construir entre 1983 i 1984 per a la fàbrica alemanya de tèxtils Ernotings. Un model de porta que, tancada, s'integra en la façana i que, oberta, es transforma en marquesina. Un primer treball que il·lustra aquesta inquietud de l'arquitecte valencià pel camp del moviment, poc aplicat a l'obra construïda. Un àmbit pràcticament verge i que, segons Calatrava, pot obrir noves dimensions creatives, ja que cal entendre'l com a capacitat. Materialitza igualment el conflicte entre la dinàmica del ferrocarril, o el seu moviment real, i l'absència del moviment de l'edifici. I en aquest sentit, l'estació creua —o talla— les línies vectorials de la via fèrria, com en el cas de l'estació de

Berlín. O, inclús, les sobrevola amb un gest cristal·litzat, tot reproduint a base de formigó, aquest moviment parabòlic. I amb això cal referir-se a l'estació dins l'aeroport de Lió per al TGV.

En canvi, les exigències topogràfiques, a les quals s'ha de cenyir la Stadelhofen de Zuric, no permeten llicències poètiques d'ordre metafòric, com a màxim traçar un paral·lelisme amb la cripta gaudiniana del Parc Güell.

D'altra banda, el pont caracteritza la tònica d'una ciutat, la defineix i, de rebot, es defineix ella mateixa. És un element emblemàtic dins el conjunt urbà; un identificador seu, en el sentit més pur del qualificatiu. Florència o el Pont de Brooklyn, San Francisco o el Golden Gate...

Lloc de pas, nexa entre dos punts, el pont és, indiscutiblement, l'obra pública de consum generalitzat. Tothom hi passa. Tothom s'hi nodreix, inconscientment, o de manera voluntària de l'art que se'n desprèn. "Effective piece of art", es va deixar sentir en la sala d'exposicions. I amb aquestes paraules es defineixen els dos reptes de l'enginyeria: el Pont de l'Alamillo a Sevilla o el de Bac de Roda/Felip II a Barcelona.

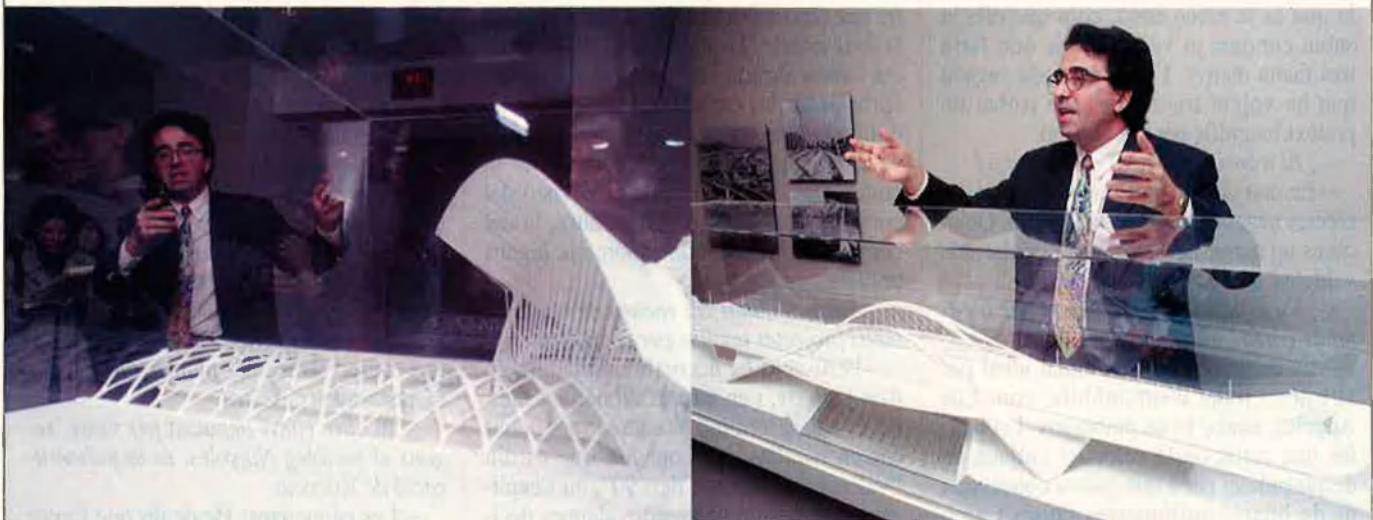
L'un, el de l'Alamillo, desafia la gravetat en un equilibri aparentment precari. I l'altre, el de Bac de Roda, es deixa dur per les tensions d'una dinàmica implícita. Però tots dos focalitzen l'atenció del passat mentre que es transformen en la rúbrica característica del seu medi.

Finalment, la *vedette* de l'exposició, el

A l'esquerra, maqueta de la Ciutat de la Ciència de València. A la dreta, maqueta de la porta de la fàbrica alemanya Ernotings

RAFA GIL

A l'esquerra, maqueta de l'estació ferroviària de Zuric. A la dreta, maqueta del pont de Bac de Roda de Barcelona.

RAFA GIL

Santiago Calatrava al costat de la maqueta del Pavelló de Kuwait a l'Expo'92 de Sevilla.

RAFA GIL

conjunt arquitectònic de la Ciutat de la Ciència, el Planetari i la Torre de telecomunicacions que Santiago Calatrava ha dissenyat per a la ciutat de València, es pot definir com el projecte més ambiciós que aquest arquitecte i enginyer ha dut a terme fins ara. A més de les aportacions científiques en l'àmbit divulgatiu, o del camp de les telecomunicacions, Calatrava pretén donar a València una nova imatge. És hora ja d'abandonar el color rural en favor d'una dinàmica que sintonitze amb les exigències de la societat actual.

Però aquesta trilogia representa igualment un espai mixt en el qual conviuen en diàleg harmoniós oci i ciència; visitant de diumenge i sofisticació de la telecomunicació. Sigui com sigui, l'escala de la Torre -327 metres- que desafia la tònica general dels edificis valencians, no tardarà a convertir-se en símbol de la ciutat, obrint-li alhora les portes a una nova etapa.

Eliseu T. Climent (Nova York)